

Slaget vid Saladen 1703

Till 300 årsminnet av slaget vid Saladen, Litauen, 19 mars 1703
Stora nordiska kriget 1700 - 1721

© Bertil Haggman 2002

Översättning: Johan Lewenhaupt 2002

Fiendestyrkorna

Svenska

Befälhavare: Översten greve Adam Ludwig Lewenhaupt (Adam Ludwig Lewenhaupt (1659 - 1719). Student vid Lunds universitet 1671, Uppsala universitet 1675 och Rostocks universitet 1680. Volontär i bayerska armén under striderna mot turkarna 1685. Lewenhaupt blev kornett vid Bielkes Bayerska kavalleriregemente och befordrad till kapten 1686. Anslöt sig till Nieroths Svenska regemente i holländsk tjänst 1688 och överstelöjtnant Oxenstiernas Svenska regemente i holländsk tjänst 1691. Överste vid Brahes regemente 1697 och lämnade den holländska tjänsten 1698. Överste vid Upplands tremännings regemente 1700. Generalmajor i infanteriet och guvernör i Kurland, Pilten, Samogotien 1703. Generallöjtnant 1705. General infanteriet 1706. Guvernör i Riga och General i chefsposition för den stående armen i Livland, Kurland och Litauen. Lewenhaupt kapitulerade vid Perevolotjna år 1709 och dog som krigsfånge i Moskva 1719. Han skrev innan sin död en stort upplagd försvarsskrift rörande tilldragelserna vid Poltava.

Överstelöjtnant Per Banér i Wennerstedts Dragoner, major Hans Henrik Wrangel vid Hälsinge Regemente, överste Johan Adolf Clodt von Jürgensburg och överstelöjtnant Ernst Carl Glasenapp.

Den svenska styrkan på cirka 1000 man bestod av officerare och manskap från Hälsinge Regemente (de enda rikssvenskarna), D'Albedyhls dragonregemente, major Paul Bethuns Artilleri, överste Johan Adolf Clodt von Jürgenburgs förband (400 man) och överstelöjtnant Ernst Karl Glasenapps förband.

Lituaisk-ryska stridskrafter

Befäl: två ryska överstar, med okända namn och två litauiska officerare och adelsmän (Carp och Regimentarius (överste) Gaddon).

Totalt bestod dessa styrkor av 50 kompanier med i allt 5000 man av vilka 2500 var ryska infanterister.

Stridsplan

Den svenska styrkan

Var formerad i en rak linje med en högervinge och en vänstervinge. Lewenhaupt ansvarade för den högra tillsammans med Banér och Wrangel medan Clodt kommenderade den vänstra med Glasenapp som ställföreträdare. Infanteriet var uppdelat i s.k. bataljoner (halva kompanier), kavalleri och dragoner i skvadroner. Grenadjärerna var placerade längst ut på sidovingarna.

Räknat från höger var styrkorna uppställda enligt följande: löjtnant Ugglas grenadjärer halva kompani, löjtnant Gustaf Reinhold von Gehlens skvadron, kapten Falkenbergs grenadjärer halva kompani, kapten Joachim Danckwardts skvadron, kapten Frederik Sinclairs halva kompani, kavallerikapten Bröms skvadron, major Steins halva kompani, löjtnant Pryss' och Simon Wennerstedts skvadroner, kapten Carl Magnus Gerttens halva kompani, kapten Funcks kompani, löjtnant Mortens skvadron, kapten Frummeris halva kompani, kapten G.F. Schwengelns halva kompani, kavallerikapten Hammelstiernas skvadron, kapten G. Snoilskis

grenadjärer halva kompani, löjtnant August Maisells skvadron och löjtnant Ljungmans grenadjärer halva kompani.

Litauisk-ryska styrkor

Dessa var formerade med ryskt infanteri i mitten och det lituiska kavalleriet ute på vingarna. Trupperna var placerade bakom 188 fasta hinder och ännu längre bakom denna linje fanns en cirkelformation av vagnar. Framför infanteriet fanns 11 kanoner. 30 skvadroner kavalleri fanns placerade på den högra vingen (18 tavartj, 8 volotj och 3 tatariska kompanier) och 20 (18 tavartj och två i tyska dragonuniformer) på den vänstra sidan.

Kort beskrivning av slaget

Slaget varade från 8 på morgonen till middagstid. Lewenhaupt startade genom att ge sina trupper order att attackera. När de svenska linjerna var cirka 400 steg från den lituisk-ryska linjen påbörjades artilleribeskjutning, men denna förorsakade endast några små skador. De svenska linjen fortsatte sedan fram till 100 steg från fiendelinjen. Då anföll den litauisk-ryska vänstervingen Lewenhaupt's vinge men slogs tillbaks. Därefter anföll den lituisk-ryska högra vingen den svenska vänstra vingen men nedgjordes. Under tiden hade de svenska centrala förbanden ryckt fram mot det ryska infanteriet avfyrande salva efter salva av musköteld. De fasta hindren passerades och Ryssarna tvingades bakåt. Det svenska infanteriet använde pikar i man mot man striderna. Detta resulterade i att ryssarna tog till flykten trots att det lituiska kavalleriet fortfarande var i ganska gott skick. Lewenhaupt beordrade inte att man skulle förfölja motståndarna några längre sträckor, eftersom han fruktade att hans egna styrkor var för svaga.

Förluster och stridsbyten

På den svenska sidan

På svenska sidan räknade man till 40 dödade, därav en officer, 125 skadade och två saknade.

11 kanoner erövrades tillsammans med 500 vagnar lastade med ammunition och proviant.

Under slaget togs 11 eller 12 fanor av svenskarna och i vagnarna hittades ytterligare 34 till 35 större fanor, 2 personliga överstestandar, 34-37 översteinsignier och över 1000 mindre flaggor (denna rapport låter överdriven).

De litauisk-ryska styrkorna

576 ryssar dödades. Ytterligare ryssar höggs ned under flykten från slagfältet av förföljande svenskt kavalleri och litauiska bönder. Vissa rapporter hävdar att det dödades fler än 1000 ryssar. De litauiska förlusterna var ringa.

Källor: H. Uddgren, Karolinen Adam Ludwig Lewenhaupt - Hans krigföring i Kurland och Litauen 1703-1708, 2 vol. 1919 and 1950.

C. von Rosen, Bidrag till källorna om de händelser som närmast föregick svenska stormaktsväldets fall. 2 vol., Stockholm 1936.

Karl XII på slagfältet (1918-1919). Generalstaben, Stockholm.

Oskaras Urbonas, "The Front of the Great Northern War in Lithuania", Karys, USA, 1961, pp.5-12 and 1963, pp. 1-12.